

Ochilova Mahliyo Baxtiyor qizi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Mustaqil tadqiqotchisi

Ilmumelayu2021@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur tezisdagi malay tilining morfologik tizimi, uning grammatik qurilishi, morfemalar tasnifi hamda so'z yasash usullari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida malay tilida affiksatsiya hodisasi, prefiks, suffiks, infiks va konfikslarning qo'llanish xususiyatlari hamda ularning semantik vazifalari yoritiladi. Shuningdek, reduplikatsiya usulining morfologik tizimdagi o'rni ham ko'rib chiqiladi. Malay tilining morfologik tuzilishi boshqa avstroneziya tillari bilan qiyosiy jihatdan baholanib, uning o'ziga xos lingvistik xususiyatlari ochib beriladi.*

Kalit so'zlar: *morfologiya, malay tili, morfema, affiks, prefiks, suffiks, infiks, konfiks, reduplikatsiya, so'z yasalishi.*

Abstract: *This thesis scientifically analyzes the morphological system of the Malay language, its grammatical structure, the classification of morphemes, and word-formation methods. The study examines the phenomenon of affixation in the Malay language, as well as the usage characteristics and semantic functions of prefixes, suffixes, infixes, and circumfixes. In addition, the role of reduplication in the morphological system is also discussed. The morphological structure of the Malay language is comparatively evaluated alongside other Austronesian languages, and its distinctive linguistic features are revealed.*

Keywords: *morphology, Malay language, morpheme, affix, prefix, suffix, infix, circumfix, reduplication, word formation.*

Аннотация: *В данной тезисной работе с научной точки зрения анализируются морфологическая система малайского языка, его грамматическое строение, классификация морфем и способы словообразования. В ходе исследования рассматривается явление аффиксации в малайском языке, особенности употребления и семантические функции префиксов, суффиксов, инфиксов и конфиксов. Кроме того, изучается роль редупликации в морфологической системе языка. Морфологическая структура малайского языка сопоставляется с другими австронезийскими языками, а также раскрываются его специфические лингвистические особенности.*

Ключевые слова: *морфология, малайский язык, морфема, аффикс, префикс, суффикс, инфикс, конфикс, редупликация, словообразование.*

Bugungi kunda malay tili Janubi-Sharqiy Osiyodagi eng rivojlangan tillardan biri hisoblanadi. U Malayziya, Indoneziya, Bruney va Singapur kabi davlatlarda keng qo'llanilib, millionlab insonlar uchun muloqot vositasi bo'lib xizmat qiladi. Malay

tilining grammatik tizimi, ayniqsa morfologik tuzilishi tilshunoslik nuqtai nazaridan katta ilmiy ahamiyatga ega.

Morfologiya tilshunoslikning soʻzlarning grammatik tuzilishini, ularning shakllanishi va yasash usullarini oʻrganuvchi boʻlimidir. Malay tilida morfologik jarayonlar asosan affiksatsiya orqali amalga oshiriladi. Bu esa tilning lugʻaviy boyligini oshirish hamda yangi grammatik maʼnolarni yuzaga keltirishda muhim omil hisoblanadi.

Malay tili morfologiyasining asosiy xususiyatlaridan biri uning nisbatan sodda grammatik qurilishga ega ekanligidir. Til tarkibida kelishik yoki jins kategoriyalarining qatʼiy rivojlanmaganligi morfologik tizimni soddalashtiradi. Biroq affikslarning faol qoʻllanishi tilning morfologik imkoniyatlarini kengaytiradi.

Malay tilida morfemalar ikki asosiy turga boʻlinadi: erkin morfemalar va bogʻliq morfemalar. Erkin morfemalar mustaqil holda qoʻllanib, maʼlum lugʻaviy maʼno anglatadi. Masalan, *makan* – “yemoq”, *buku* – “kitob” kabi birliklar erkin morfemalardir. Bogʻliq morfemalar esa mustaqil qoʻllanmaydi va boshqa asosga qoʻshilgan holda maʼno ifodalaydi. Bunday morfemalar affikslar sifatida namoyon boʻladi.

Malay tilida affiksatsiya eng mahsuldor morfologik usullardan biri hisoblanadi. Til tarkibida prefiks, suffiks, infiks va konfiks keng qoʻllanadi.

Prefikslar- malay tilida prefikslar juda faol ishlatiladi. Xususan, *me-*, *ber-*, *ter-* va *di-* prefikslari muhim grammatik vazifalarni bajaradi, masalan: *baca* – oʻqimoq, *membaca* – oʻqiyapti / oʻqimoq. Bu yerda *me-* prefiksi feʼl yasash vazifasini bajarmoqda. Shuningdek: *jalan* – yurmoq, *berjalan* – sayr qilmoq, yurib ketmoq. *Ber-* prefiksi harakatning davomiyligini yoki holatini ifodalaydi. *Ter-* prefiksi esa koʻpincha tasodifiylik, orttirma daraja yoki imkoniyat maʼnolarini bildiradi: *buka* – ochmoq, *terbuka* – ochilib qolgan. Bu holatda harakatning beixtiyor sodir boʻlishi anglashiladi.

Suffikslar- malay tilida suffikslar ham faol qoʻllanadi. Ayniqsa *-kan* va *-i* suffikslari feʼl yasashda muhim oʻrin tutadi, masalan: *ajar* – oʻrgatmoq, *ajarkan* – oʻrgatib qoʻymoq, *-kan* qoʻshimchasi harakatning obyektga yoʻnaltirilganligini bildiradi.

Infikslar- malay tilida kamroq uchrasa-da, ular tarixiy jihatdan muhim hisoblanadi, masalan, *-el-* yoki *-em-* infikslari ayrim soʻzlar tarkibida saqlanib qolgan. Hozirgi zamonaviy malay tilida infikslarning mahsuldorligi ancha pasaygan.

Konfiksalar- konfiksalar bir vaqtning oʻzida soʻz boshiga va oxiriga qoʻshiladigan affikslardir. Malay tilida *ke-...-an* konfiksi keng tarqalgan, masalan: *besar* – katta, *kebesaran* – ulugʻlik. Bu konfiks mavhum ot yasash vazifasini bajaradi. Shuningdek: *baik* – yaxshi, *kebaikan* – yaxshilik. Ushbu misollar konfikslarning semantik imkoniyatlari keng ekanligini koʻrsatadi.

Reduplikatsiya hodisasi- malay tilida reduplikatsiya, yaʼni soʻzlarni takrorlash usuli ham muhim morfologik vosita hisoblanadi. Reduplikatsiya orqali koʻplik, umumlashtirish yoki kuchaytirish maʼnolari ifodalanadi, masalan: *buku* – kitob, *buku-buku* – kitoblar, shuningdek: *kanak* – bola, *kanak-kanak* – bolalar

Bu usul malay tilining eng xarakterli grammatik belgilaridan biri hisoblanadi.

Malay tili morfologiyasining oʻziga xos jihatlari

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

Malay tilida grammatik jins kategoriyasi mavjud emas. Bundan tashqari, otlarning ko‘plik shakli ko‘pincha reduplikatsiya yordamida hosil qilinadi. Fe’larda zamon kategoriyasi ham ko‘proq yordamchi so‘zlar orqali ifodalanadi. Shu sababli malay tili analitik-agglutinativ xususiyatlarga ega til sifatida baholanadi.

Malay tilidagi morfologik birliklarning yana bir muhim jihati – ularning semantik funksiyalarining kengligidir. Birgina affiks turli kontekstlarda turlicha ma’no ifodalashi mumkin. Bu holat tilning funksional boyligini ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, malay tili morfologiyasi o‘zining soddaligi bilan birga murakkab semantik imkoniyatlarga ega bo‘lgan tizimdir. Til tarkibidagi affikslarning serqirra vazifalari yangi so‘zlar yasash, grammatik ma’nolar hosil qilish va nutqning ifoda imkoniyatlarini kengaytirishda muhim o‘rin tutadi. Malay tilida prefiks, suffiks, infiks va konfikslarning faol qo‘llanishi tilning agglutinativ xususiyatlarini namoyon etadi. Shuningdek, reduplikatsiya hodisasi tilning milliy va grammatik o‘ziga xosligini belgilovchi asosiy vositalardan biridir. Malay tili morfologiyasini chuqur o‘rganish nafaqat nazariy tilshunoslik, balki tarjimashunoslik, kompyuter lingvistikasi va xorijiy tillarni o‘qitish metodikasi uchun ham muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Asmah Haji Omar. *Nahu Melayu Mutakhir*. Kuala Lumpur, 2008.
2. Abdullah Hassan. *Morfologi Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur, 2006.
3. Nik Safiah Karim. *Tatabahasa Dewan*. Kuala Lumpur, 2015.
4. Zainal Abidin Ahmad. *Pelita Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur, 2000.
5. Harimurti Kridalaksana. *Pembentukan Kata dalam Bahasa Indonesia*. Jakarta, 2007.
6. Sagero Omar. *Bahasa Melayu dan Linguistik*. Kuala Lumpur, 2012.